

DEBAT 5. feb. 2020 | kl. 15:02

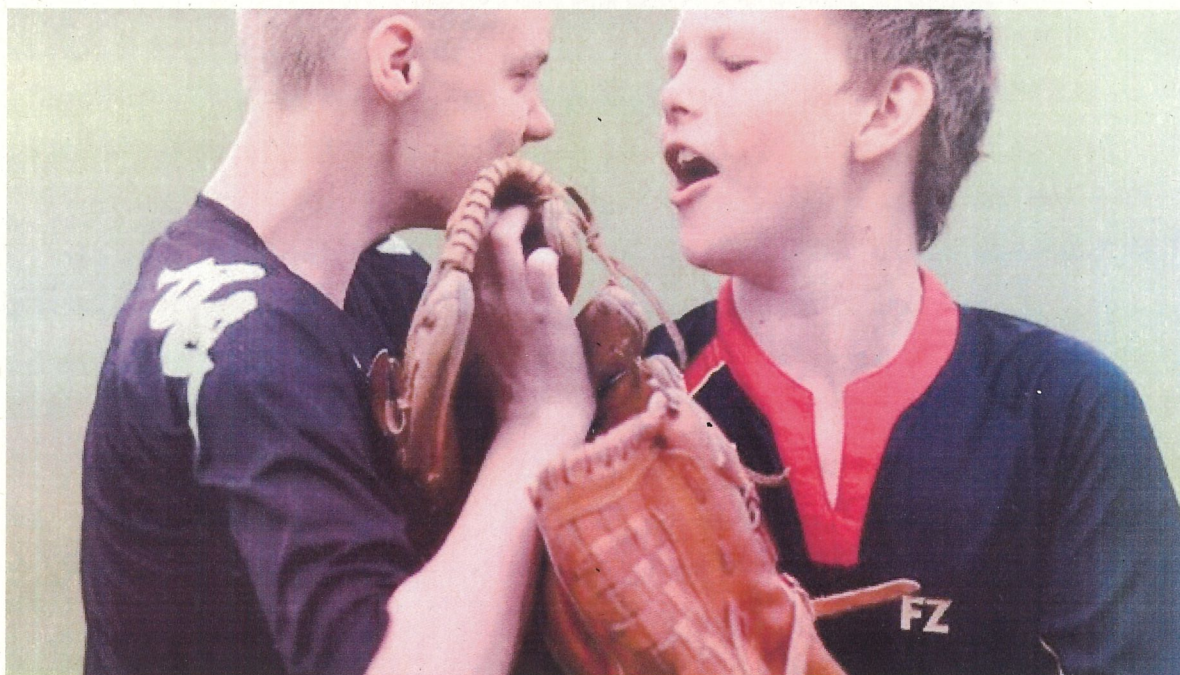
Den livgivende kamp

ERIK JUUL

har bidraget med | 4 INDLÆG | 4 ANBEFALINGER | 0 KOMMENTARER

...og idrætsundervisernes kongedilemma!

Af Erik Juul – folkeskolelærer, cand. pæd. idræt. Lektor på VIA Læreruddannelsen i Aarhus.

Se alle job på Lærerjob.dk

Jeg husker tydeligt de situationer fra min egen lærerdebut i folkeskolen hvor idrætstimen gled mig af hænde. Det er med variationer den samme beretning som mine lærerstuderende på VIA i Aarhus årligt vender tilbage med efter 6 ugers skolepraktik.

Her deler de deres erfaringer med overplanlægning, niveauforskelle, stjernestunder, ju-hu oplevelser, aflysninger, mobiltelefoner, manglende rekvisitter, omklædningstumult og så kommer den igen: Idrætsundervisernes kongedilemma: "DET KONKURRENCE PERSPEKTIV".

De lærerstuderende overraskes over med hvilken aggressivitet og intensitet det for nogle børn og primært drenge 'er livet det handler om', når konkurrencen og især boldspil sættes i gang.

Adrenalin pumper, kinderne gløder, et træår løbes varmt og brændte målchancer følges op af nedgørelser. Pludselig slår 'lynet' ned. Timens stemning rykkes op med røde, tårer løber ned ad kinderne, der mundhugges, skubbes og råbes. Bortgang fra timen. "SLAAMM".

Hvad skal eleverne egentligt lære om konkurrence og etik / fair play?

Udover formålsparagraf 1 stk. 3 om at "tage ansvar for sig selv og indgå i et forpligtende fællesskab" kan væsentlige begreber citeres fra idrætsfagets fællesmål under kompetenceområdet Idrætskultur og relationer:

- * Efter 5. klasses trin: *Eleven kan handle i overensstemmelse med fairplay.*
- * Efter 9. klasse: *Eleven kan vurdere udviklingen af normer, værdier og etik i idrætskultur.*

Eleverne skal desuden kunne "samtale og have viden om tabe- og vindereaktioner".

Dermed kalder fælles mål på lærerens fortolkning og initieren konkret praktisk handling.

Det er selvklart at eleverne bør gives muligheder for idrætslige succesoplevelser. Idrætsglæde er det fundament som undervisningen skal sætte af på. Men man kan slet ikke undsige sig den pædagogiske udfordring, det er at skabe rammerne om en god kampkultur i en klasse.

I hænderne på den *rigtige* underviser er kamp og modstand et fremragende pædagogisk redskab.

I hænderne på den *forkerte*, kan det føre til idrætstime had, angst, glemt idrætstøj, pjækkeri eller ugidelighed.

Så hvordan støtter man egentligt eleverne i at få kropsliggjort og lært om, at det at kæmpe mod hinanden kan handle om noget mere end "at smadre" ?

At kamp kan forstås bredere som fx:

- * Den personlige kamp hvor egne færdigheder og modet udfordres.

- * Kampen for at lykkes med andre (medspil)
  - * Den konfrontative kamp med en modstander eller et hold. (modspil)
- og at det igen kan deles op i 'at spille igennem' (herunder at 'smadre') eller den livgivende kamp.

Guderne skal vide, at det ikke er et nemt, men tværtimod et langt sejt træk. Ja - en kamp!

Den livgivende kamp

Som tidligere underviser på Gerlev Idrætshøjskole blev jeg inspireret af Claus Bøje og Ove Korsgaards udlægninger af Grundtvigs kredsgangsbegreb om "Den livgivende kamp".

Kort fortalt; et kampsyn byggende på en dialogisk vekselvirkning, hvor det at duellere, give og få modstand både i princippet og konkret er gensidigt udviklende. Man bliver klogere på sig selv - fysisk, taktisk, teknisk og mentalt. Det gælder stadig om at gøre sit bedste og at vinde; - men der er en grænse!

En grænse som meget fint billedliggøres i det indledende 'Rimbrev' i Nordisk Mytologi (Grundtvig 1870). Heri findes den ofte citerede sætning: "Frihed for Loke såvel som for Thor", men friheden bør trods alt have en vis afgrænsning. Hvad mange ikke er helt klar over er, at der i digtets fortsættelse og slutning står:

*Bundet kun være det glubende dyr,
Som i sit svælg det ædle begrave!
Enarmet stander med æren da Tyr,
Mageløst spotter kun Loke den brave.*

Det glubende dyr er Fenrisulven, der kun ville bindes, hvis en af aserne lagde en arm i dens gab. Det gjorde Tyr. Da Fenrisulven til asernes lykke og glæde ikke kunne sprænge kæden, bed den Tyr's højre arm af. Nogen vil så meget ondt og destruktivt, at det må tøjres - der er en grænse.

Iblandt må menneskeheden, her repræsenteret ved Tyr i den nordiske mytologis fortælling, kæmpe hårdt for redelighed og ærlighed og gå uretfærdigheden og ondskaben midt imod. Man må ofre og risikere noget af sig selv. Det handler om, hvad vi gør ved idrætten og hvad idrætten gør ved os.

Eleverne og de lærerstuderende skal ind imellem 'tages i hånden' (stilladseres), så de opdager, hvad der også er mellemmenneskeligt på spil i dagligdags idrætssituationer.

Den livgivende fodbold-kamp i haven:

De lærerstuderende er for de flestes tilfælde ikke nået dertil i livet, hvor de konkret praktiserer den livgivende kampfilosofi. De har nemlig ikke fået børn!

Det 3 til 8 årige barn spørger jo, om man som forældre vil med ud at spille fodbold i haven. Og jeg ved godt man leger og hygger;- men en eller anden form for kampsituation opstår ofte på barnets initiativ.

Her kan man som voksen sagtens 'smadre' igennem og vinde 10 - 0 på 8 minutter.

Konsekvensen er indlysende, der bliver længere og længere mellem barnets forespørgsler efter fodbold i haven for ret hurtigt helt at stoppe.

I disse legende men alligevel kampsituationer spiller de fleste voksne livgivende med højlydte ærgrelser over skud ved siden af, man falder, bliver forpustet eller tacklet. Til sidst klappes 'high-five' med sin søn eller datter som taber eller vinder kampen 10-9.

Den livgivende kamp sættes her i perspektiv med fokus på ønsket om at støtte op om barnets initiativer, motorik, færdigheder og især lyst til at spørge igen "vil du med ud at spille fodbold". Simpelthen fordi den livsglæde og det samvær som det fremadrettet kan bringe med sig, er vi to slet ikke færdige med...

Når voksne med stålsat og meget stolt stemme slår fast, at de aldrig har ladet deres barn vinde over dem i noget som helst; i skak, fodbold, ludo, rundbold, skiløb, kortspil m.v. og nærmest triumferer over at nederlagene og tårerne har gjort barnet SÅ godt, forestiller jeg mig at mange psykologer ikke er helt så sikre. Det må kunne balanceres.

Så kære lærerstuderende i løbet af de næste 10 år bliver mange af jer spurgt af små fødder, om I vil med ud at spille fodbold i haven. Pludselig står I midt i det.

Et kampsyn i forskellige sammenhænge i haven - i skolen - i foreningen - i industrisporten er værd at overveje!

Kropslig- og synliggørelsen:

Hvordan en kamp-etisk filosofi bliver kropsliggjort og brugbar i grundskolens idrætstimer og måske sætter spor i elevernes refleksions- og dannelsesproces er det gode spørgsmål.

Det var netop en af bekymringerne fra forskningsrapporterne (SPIF- status på idrætsfaget) at lærerne havde rigtig mange bud på håndteringen af konkret og alsidig idrætsudfoldelse, men var mere søgende overfor hvorledes idrættens værdier og etikken kunne gribes.

Velvidende at der er mange veje til Rom, præsenteres her nogle af de 'veje', som vi bevæger os ad med de lærerstuderende på studiet. Naturligvis i håbet at de reflekteret og praktisk kan indgå i og bidrage til forløb om kamp og etik i skolerne.

Rundt om badmintonbanen:

Helt konkret kan den 'livgivende kamp' synliggøres og debatteres via det simple småspil:

'Rundt om badmintonbanen'.

8 til 10 elever er med hver sin ketsjer fordelt på hver sin badmintonhalvdel. Bolden spilles over nettet og man løber udenom banen ned bagerst i rækken på den anden banehalvdel. Når en spiller begår fejl, er hun enten ude, eller skal lave en lille fysisk opgave, inden de er med igen.

Her introduceres 3 forskellige spilformer, som eleverne skal afprøve:

MEDSPIL: Det gælder om at holde bolden i gang. Spille gode og nemme bolde over nettet til spilleren på den anden side af nettet. Kampen er at lykkes ... sammen.

DEN LIVGIVENDE KAMP: Det gælder om at spille bolde som kan være vanskelige at nå, men mulige. Vurder hurtigt hvem der skal modtage din bold og reguler fart og placering. Ideen er at udfordre og gøre hinanden bedre.

MODSPIL: Det gælder om at gøre det bedste man kan. Vinde bolden, sejr, 'smadre'.

Legens medmenneskelighed

Mange lege kan - hvis det er det man har fokus på - bruges som afsæt til samtaler om etik, samarbejde og medmenneskelighed. Den tidligere legeforsker Jørn Møller fra Idrætsforsk ved Gerlev Idrætshøjskole havde en fortælling om "Halte Marie", der ikke kunne fange hendes klassekammerater i en Tag-fat leg. Pointen rammer lige i det etiske bulls-eye.

De lærerstuderende kigger faktisk op fra deres PC skærme og er helt tavse, mens legen i fortællingen er i en eksistentiel krise, om den kan fortsætte, eller Halte Marie må gå grædende af leg!

Pludselig tændes håbet, da der i fortællingen er en elev tilstede som rummer social intelligens og livgivende kampånd. Diskret lader eleven sig ticke og legen videreføres....

Præcis den samme Halte-Marie følelse kan 'plantes' til udfordring for de studerendes eget fællesskab via den gamle idrætsleg "Tyren i det røde hav".

Hvis ikke legen modificeres, kan det være rigtig svært for 'tyren' at slippe ud af cirklen, når deltagerne lærer at samarbejde og tovet er lidt for langt.

Et andet Tag-fat og befri legeeksempel kunne være 'Hospitalsleg' hvor nogle tykke måtter i hjørnet udgør et 'hospital'. Hertil kan 'syge' elever der er blevet ticket og nu ligger på gulvet, løftes hen af nogle ambulanceelever.

Hvis læreren observerer at ambulance-eleverne hele tiden løber fordi alle, som ikke er en del af deres egen nære venskabsgruppe kunne en kvalificeret eftersnak tage udgangspunkt i spørgsmålet: "Hvad er en god leger"?

Boldspil forløb:

Småspils-cricket og ultimate er særligt anvendelige hvis spillenes historiske kultur og værdier inddrages. Men i princippet kan alle boldspil med den rette iscenesættelse og løbende refleksioner inddrages. Bestemt også rugby og fodbold.

Slåskultur:

Fysiske kampe på styrke, balance, hurtighed og adræthed hvor fokus og legitimiteten beror på at respektere og anerkende modstanderen som en betydningsfuld partner for ens egen udvikling. Igennem de sidste 20 år er dette vokset frem med inspirationsmateriale og kurser fra bl.a. Martin Lykkegaard, Michael Blume, Rasmus Alenkær, Palle Nielsen og ikke mindst forskning i børns vilde lege af norske Ellen Beate Sandseter Hansen.

Fag-samarbejde Idræt og religion/kristendom

Et sjældnere set fagligt samarbejdsforløb mellem idræt og religion/kristendom kan sætte spændende fokus på temaer om etik og medmenneskelighed.

I religion/kristendomsfaget - kan man høre fortællingen om den barmhjertige samaritaner.

I idrætsfaget kan man konkret være den barmhjertige samaritaner. Den som i lege og spil har den befriende, livgivende rolle.

Noget som bekræftes af Peter Green Sørensen's 3 årige projekt fra Københavns Professionshøj-skole: "Bevægelse i skolens undervisning og dens betydning for læring - med afsæt i religionsfaget". Her dokumenteres det hvorledes eleverne mærker det faglige indhold med kroppen. Selv får sat aftryk på stoffet, så det bliver elevernes egen forståelse af det, som bliver tydelig.

Gem de positive historier

Også i elitesport kan man i masser af situationer nikke genkendende til livgivende elementer som fx at hjælpe modstanderen op igen efter en fysisk hård tackling i håndbold. Men det modsatte eksisterer som bekendt også i form af doping, hooligans, matchfixing, snyd, spytklatter og onde tacklinger.

Derfor; gem og drøft med eleverne de gode etiske historier fra medierne. Der kan googles mange både glædelige men også dilemmafyldte episoder.

Af nyere dato er cykelrytteren Ludwig Uttrup jo fantastisk, når hun med farverige ord og følelser maler hendes interviews med glæden ved at give alt hun har i sig i opløbskampen, og omtaler de modstandere som kommer jagende bagfra med stor respekt.

De stærkeste fortællinger, der formår at sætte spor i eleverne, er formentlig dem fra deres egne idrætstimer eller hverdag, hvor de får 'embodied' og reflekteret over episoder.

Derfor hold som lærer fast i dem, giv det positiv opmærksomhed lige så vel som overtrådt,

resultatet 21-13 eller irettesættelser.

En stille og rolig samtale med eleverne – måske især de meget kompetitive - om at klubidræt og skoleidræt har både ligheder, men også forskelle, kan ligeså være givet rigtig godt ud!

Materialer og litteratur om den livgivende kamp ligger mest på voksen- og lærerstuderende niveau. I forhold til elever i folkeskolen er det i en form implementeret i begrebet 'FAIR PLAY'.

Her har flere materialer fine beskrivelser, argumenter, dilemmaer og links fx:

*DIF's og Antidoping Danmark: "Skole OL et undervisningsmateriale der fokuserer på fairplay."

* Martin Elmbæk Knudsen's elev- og lærerhæfter "Idræt på hjernen".

* Mogens Kirkebys DGI's temahæfte "Etik og moral".

Hvor der skelnes i mellem tre forskellige fortolkninger af 'Fair Play':

- *Den oprindelige fortolkning*

- *Den neutrale fortolkning*

- *Den vulgære fortolkning*

Folkeskolens afgangsprøve i idræt: Tema "Kamp og etik"

En del af de idrætslærerstuderende kommer fra eller er i klub-kompetitive sammenhænge, hvor konkurrencebegrebet ikke har andre nuancer end at 'smadre'.

Ideen med nærværende artikel er derfor todelt.

At formidle hvad de studerende 'forstyrres' med som en del af idrætslæreruddannelsen, men også med det håb at lærere, som i dette forår skal støtte 9. klasses elevernes afgangsprøve i idræt, kan bruge nogle af ideerne og henvisningerne, når temaet hedder: Kamp og etik.

Den livgivende kamp kan i-tale-sættes næsten som et paradisk fænomen fra en hedengangen bondekultur. Men hvordan og i hvilke sammenhænge det kan demonstreres på moder jord i en nutidig idrætsundervisning, herunder perspektiveres til foreningslivet og industrisporten;

- det er det spændende!

De fleste idrætsforbunds turneringsstrukturer håndterer så glimrende at *lige børn leger og konkurrerer bedst*. Men her skiller det jo. I skoleidrættens alsidige trivselsmiljø af brogede skønne elevflokke med forskellige interesser er eleverne ikke fysisk eller konkurrenceminded lige. Langtfra.

Idrætsundervisere der over år formår at støtte eleverne i at:

- etablere en kampkultur der er til at holde ud at være i,
- formidle modstand som noget positivt,
- kunne kæmpe så man støtter sin klassekammerat - uden at tabe sig selv,
- perspektivere til at respekten for 'næsten' tages med ud over kridtstregerne til livet,

... og komme på forkant med idrætsfagets kongedilemma, hvor det stadigvæk gælder om at vinde, de har virkelig tjent deres penge stort!

Downloads

Sumobrydning foto

Cricket 'gentlemen'